

SIVISTYSVALIOKUNTA
siv@eduskunta.fi

**ASIA: HE 98/2020 VP HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI SÄHKÖISEN VIESTINNÄN
PALVELUISTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA JA ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI**

Kuurojen Liitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua asiantuntijanaäkemyksensä sähköisen viestinnän palvelulain hallituksen esityksestä valiokunnan käyttöön. Liitto haluaa nostaa muutaman asian esille:

Viittomakielinen ohjelmatuotanto ja tulkatut ohjelmat

AVMS-direktiivin kohdat 22-24 ja 61-62 korostavat viittomakieltä käyttävien sekä muiden kuulovammaisten oikeutta saada tietoa esteettömästi ja yhdenvertaisesti sekä viittomakielellä että tekstityksellä. Hallituksen esityksen olisi tullut vahvemmin huomioida kohdan 62 kirjaus: "Oikeudella seurata poliittisia uutisohjelmia on ratkaiseva merkitys turvattaessa perusvapaus vastaanottaa tietoja ja varmistettaessa, että katselijoiden edut suojataan unionissa täysimääräisesti ja asianmukaisesti." Mikäli viittomakielistä ohjelmatarjontaa ei ole riittävästi tai (kuten monen mediatalon kohdalla) lainkaan, sivuutetaan tämä oikeus ja perusvapaus viittomakielisten osalta.

Kuurojen Liitto ry haluaa muistuttaa Liikenne- ja viestintävaliokunnan lausunnosta (LiVM 21/2017 vp), jossa nostettiin esiin simultaanisten tekstitys- ja tulkkaukspalveluiden velvoitteiden laajentaminen sekä erityisryhmien tarpeiden seuranta. Kumpikin tarve on edelleen ajankohtainen.

Viittomakielilain (359/2015) § 3 asettaa viranomaisille velvoitteen edistää toiminnassaan viittomakieltä käyttävän oikeuksia *saada tietoa omalla kielellään*. YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista nostaa esiin saman velvoitteen 21. artiklassa otsikon *sanan ja mielipiteen vapaus ja tiedonsaanti* alla. Tätä velvoitetta kuitenkin tunnetaan ja toteutetaan medioissa vielä varsin vähän. Yleisradion suhteellisen laajojen viittomakielisten palvelujen rinnalle olisi hyvä palauttaa myös kaupallisten kanavien uutistarjontaan viittomakielelle tulkatut uutiset yhdenvertaisen tiedonsaannin velvoitetta toteuttamaan. Yleisradio on ainoa kanava, joka tarjoaa viittomakieliselle yhteisölle omakielistä ohjelmaa sekä suoraan viittomakielellä tuotettuna että tulkattuna.

Esteettömyyssäädösten velvoitteiden tulee toteutua myös laajakaistaliittymillä mediaa seuraaville silloinkin, kun laajakaistaverkoissa on suurin ruuhka. Tämä turvaa myös vaaratiedotteiden saavutettavuuden.

Tekstitysvelvoite § 211

Vaikka viittomakieliselle yhteisölle tekstitys näyttäytyykin vasta toissijaisesti yhdenvertaisuutta takaavana palveluna, sen asemaa ei voida kiistää. Kuurojen Liitto ry kiittää siitä, että hallituksen esitykseen on tekstityksen määrän lisäksi nostettu tekstityksen laatu tärkeäksi seurattavaksi asiaksi. Liitto ei sinällään vastusta automaattisten tekstitysten käyttöä, mutta toistaiseksi näyttää siltä, ettei niitä käyttämällä saada sellaista tekstitystä, joka

olisi ymmärrettävää ja palvelisi edustamaamme yhteisöä tarkoituksenmukaisesti. Mikäli tekstitys ei ole riittävän selvää suomea tai ruotsia, siitä ei ole hyötyä etenkin viittomakieliselle yhteisölle, jonka jäsenet pääosin osaavat kirjoitettua suomea tai ruotsia toisena kielenään, ei äidinkielen tasoisesti.

TV-tekstityksen kehittäminen ja laajentaminen edelleen on tärkeää. Tilausohjelmajärjestelmille annettava tekstitysvelvoite huomioi nykypäivän katselutottumuksia, sillä myös viittomakielinen yhteisö on siirtynyt valtaväestön tavoin seuraamaan muitakin kuin suoraan tv-lähetysinä tulevaa ohjelmistoa. Tilausohjelmajärjestelmille esitetty 30 prosentin velvoite ei kuitenkaan ole pidemmän päälle riittävä, vaan velvoitteen tulee nousta vuosittain vastaavalla tavalla kuin Yleisradiolle ja kaupallisille kanaville velvoite on aiempina vuosina noussut.

Liitto kannattaa myös sitä, että esteettömyyttä seurataan mediatyhtiöiden selkeällä ja säännönmukaisella raportoinnilla Liikenne- ja viestintävirastolle. Hallituksen esitys ei kuitenkaan riittävän selkeästi määrittele, millä keinoilla ja kuinka usein tekstityksen laatua tarkkaillaan, millä tavalla mediatyhtiöt tekstitysvelvoitteensa toteutumisesta ja tekstityksen laadusta virastolle raportoivat ja onko virastolla käytettävissään joitain sanktiomenetelmiä tarpeen niin vaatiessa. Tämä tulisi määritellä lakiin, esimerkiksi vuosittaisella raportointivelvoitteella.

Vaikka tässä laissa ei otetakaan selkeällä tavalla kantaa suorien lähetysten tekstitykseen tai tekstitettyihin uusintoihin, Kuurojen Liitto ry katsoo, että suorien lähetysten tekstitys tulee määritellä vähintäänkin asetuksen tasolla yksiselitteisesti. Suorissa lähetyksissä käsitellään usein yhteiskunnallisesti merkittäviä asioita ja ilmiöitä, ja tähän tietoon on myös viittomakielisellä yhteisöllä oltava mahdollisimman reaaliaikainen pääsy. Kun suora lähetys on vaara- tai poikkeustilaan liittyvää tiedottamista, kuten koronan aiheuttaman poikkeustilan aikana valtioneuvoston tiedotustilaisuudet, tulee tekstityksen lisäksi näissä lähetyksissä olla viittomakielen tulkkaus. Tällöinkin tulee huolehtia viittomakielilain mukaisesti, että tietoa on saatavilla yhdenvertaisesti molemmilla kansallisilla viittomakielillämme, suomalaisella ja suomenruotsalaisella viittomakielillä.

Yleispalveluliittymät

Kuurojen Liitto ry toteaa, että yleispalveluliittymällä tulee voida käydä viittomakielisiä videopuheluita ja yhteyden tulee olla riittävän laadukas ja symmetrinen, jotta liikkeeseen perustuvan kielen ymmärrettävyys säilyy molemmilla puhelun osapuolilla. Ilman tämän varmistamista eivät viittomakieliselle yhteisölle tärkeä etätulkkauksen tai suunnitteilla olevat viittomakieliset hätäpuhelut onnistu. Viittomakielisiä hätäpuheluita on tarkoitus kokeilla Häätäkeskuksen ja Kelan yhteisenä pilottina.

Vaaratiedottaminen

Vaaratiedottamisen osalta Kuurojen Liitto ry muistuttaa, että esimerkiksi Suomi 112 -sovelluksen käyttö on toistaiseksi varsin vähäistä viittomakielisten osalta. Käyttöönottoa on estänyt se, että sovelluksella voi hätätilanteessa vain soittaa, ei lähettää tekstipohjaisia viestejä tai kuvia. Näin ollen sen asentaminen omaan älylaitteeseen ei ole tähän asti ollut viittomakieliselle yhteisölle kovin mielekästä.

Kun vaaratiedottamiseen käytetään laaja-alaisesti Suomi 112 -sovellusta, Ylen Uutisvahti -palvelua tai muita vastaavia sovelluspohjaisia palveluja, tulee niistä tiedottaa myös kohdennetusti kuulovammaisille. Sovellusten käytön laajetessa tulee vaaratiedottamisessa laajentaa kielivalikkoa kansallisten viittomakielten suuntaan, jotta vaaratiedotteen voi saada aidosti ymmärrettävällä tavalla, omalla kielellään.

Samalla Kuurojen Liitto ry muistuttaa, että myös muut kuin älylaitteisiin perustuvat vaaratiedottamisratkaisut tulee säilyttää, jotta kukaan ei joudu vaaraan vain siksi, ettei osaa, voi tai pysty hankkimaan ja/tai käyttämään älylaitteita vaikkapa korkean ikänsä tai aikoinaan saamansa koulutuksen heikon tason vuoksi. Tekstityksen lisäksi myös vaaratiedottamiselle tulee asettaa laatuvaatimus, jotta vaaratiedote on ymmärrettävä ja selkeä sekä suomeksi että ruotsiksi. Tiivis teksti ei saa tarkoittaa epäselvää tekstiä.

Helsingissä 16.9.2020

Kaisa Alanne

johtaja